Μεταναστευτικές ροές και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Ετερόκλητες προσεγγίσεις

Του κ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητού Σχολ. Νομικών και Κοινωνικών Επιστ.
Πανεπιστημίου ΝΕΑΠΟΛΙΣ, Πάφος,
Καθηγητού Επισκ. Μετ. Προγρ. Σπ. Πανεπ. Αθηνών,
Ομοτ. Καθηγητού ΠΑΝΤΕΙΟΥ Π.Κ.Π.Ε.,
Ex Ch. L. U. L. Bruxelles, Ex. Int. I.I.A.P., Paris

Ο αρχαίος Έλλην κυνικός Φιλόσοφος ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ, μας κληροδότησε μία σπουδαία επιστημονική «αρχή»: «Αρχή σοφίας ονομάτων επίσκεψις», ενώ ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ διετύπωσε την άποψη, ότι «Ορισμός ουσίας τινός γνωρισμός».

Με βάση, λοιπόν, αυτές τις επιστημονικές προτροπές, παρατίθενται εν συνεχεία οριοθετήσεις μερικών βασικών εννοιών, υπεισερχομένων στο υπό διαπραγμάτευση θέμα: Πρόσφυγες στην Κύπρο και ανά τον Κόσμο. Ανθρώπινα δικαιώματα.

Ελλείψει χρόνου ο λόγος θα είναι αποσπασματικός.

Σπεύδω να σημειώσω, ευθύς εξ αρχής, ότι τα φαινόμενα της προσφυγιάς και της μετανάστευσης εμφανίζονται ακόμη και σε πρώϊμες εποχές της ανθρώπινης ιστορίας, ενώ π.χ. κατά τον προηγούμενο αιώνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Μεγάλη Βρετανία και η Γερμανία υπεδέχθησαν πλήθος ατόμων, (40.000.000 ψυχές, οι πρώτες, οι Η.Π.Α.).

Κατά την σύγχρονη περίοδο, η Ευρώπη είναι ο πλέον επιθυμητός προορισμός προσφύγων της Ασίας, της Αφρικής, κ.ά. περιοχών.

Κατά τους συγχρόνους καιρούς, όπως γνωρίζετε, οι πληθυσμιακές μετακινήσεις οφείλονται ή συνδέονται, με την οικονομική κατάσταση της χώρας προέλευσης, (υπανάπτυξη, μεγάλα ποσοστά ανεργίας κ.ά.), με εμφύλιες ή διακρατικές περιφερειακές συγκρούσεις, ή με την επιθυμία αναζήτησης καλλίτερης τύχης σε άλλους τόπους.

Ενδεικτικώς σημειώνεται, ότι ο πληθυσμός του πλανήτη αυξάνεται κατά 250.000 ψυχές την ημέρα.

Στην περιοχή μας, δηλαδή στην λεκάνη της Μεσογείου, μέχρι το έτος 2025 η αύξηση του πληθυσμού, των έξι μεσογειακών Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα ανέλθει σε 5.500.000 ψυχές, ενώ η αύξηση του πληθυσμού στις χώρες του Μεσογειακού Νότου θα προσεγγίσει τα 107.000.000!

Ακολουθών, λοιπόν, τώρα τον Κυνικό Φιλόσοφο ΑΝΤΙΣΘΕΝΗ, θα

προσδιορίσω κατ' αρχάς το περιεχόμενο των εξής εννοιών:

Μετανάστης,

Πρόσφυγας,

Μεικτές Μεταναστευτικές Ροές,

Κέντρα Πρώτης Υποδοχής, Κέντρα Διοικητικής Κράτησης Αλλοδαπών,

Ανοικτά Κέντρα Φιλοξενίας,

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.

Μετανάστες είναι τα άτομα εκείνα τα οποία εγκαταλείπουν εκ διαφόρων λόγων, (φυσικών καταστροφών, φτώχειας, κ.ά.), την χώρα καταγωγής προβλέποντας σε καλλίτερες συνθήκες εργασίας και εν γένει διαβίωσης σε άλλους τόπους.

Πρόσφυγες είναι τα άτομα, τα οποία αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την χώρα καταγωγής, ή συνήθους διαμονής, λόγω ενδεχομένης δίωξης εκ πολιτικών αιτίων, φυλετικής προέλευσης, θρησκευτικών πεποιθήσεων, ενδεχομένων σωματικών βλαβών, συνεπεία γενικευμένης κοινωνικής αναταραχής, ή ενόπλων συρράξεων, (εμφυλίων ή διακρατικών περιφερειακού χαρακτήρα), ή εισβολής.

Η διάκριση των εννοιών μετανάστης και πρόσφυγας ενέχει ιδιάζουσα σημασία, δεδομένου, ότι ο δεύτερος, και ιδίως ο πολιτικός πρόσφυγας, υπάγεται σε ειδικό καθεστώς, προσδιοριζόμενα από την Ύπατη Αρμοστεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και συνεφελκόμενο, τόσο δικαιώματα, όσο και υποχρεώσεις (άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου).

Μεικτές Μεταναστευτικές Ροές

Είναι αυτονόητο, ότι κατά την άφιξη ατόμων σε μία χώρα, δεν είναι ιδιαιτέρως ευχερής ο διαχωρισμός τους και η ταξινόμησή τους σε μετανάστες και πρόσφυγες, δεδομένου, ότι όλοι τους αξιοποιούν τις ίδιες πύλες εισόδου, υποβοηθούμενοι από τα ίδια «κυκλώματα» διακινητών, προκειμένου να αποφύγουν διασυνοριακούς ελέγχους, ως στερούμενοι, είτε εκουσίως, είτε εξ αντικειμενικής αδυναμίας, ταξιδιωτικών εγγράφων.

Έτσι, στην συγκεκριμένη περίπτωση γίνεται λόγος για μεικτές μεταναστευτικές ροές.

Κέντρα Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ)

Τα εν λόγω Κέντρα, στοχεύουν στην καλλίτερη διαχείριση των μεικτών μεταναστευτικών ροών κατά την είσοδό τους, (συνήθως παράνομη), σε μία χώρα.

Σ' αυτά επιχειρείται μία πρώτη καταγραφή και εντοπισμός της ταυτότητάς τους, (ταυτοποίηση), ιατρικές εξετάσεις, παραλαβή αιτήσεων για χορήγηση πολιτικού ασύλου, η εγκατάστασή τους σε κλειστά κέντρα προσωρινής διαμονής κ.ά.

Κέντρα Διοικητικής Κράτησης Αλλοδαπών

Στα εν λόγω Κέντρα οδηγούνται εισελθόντες παρανόμως σε μία χώρα, προκειμένου να απελαθούν εν συνεχεία.

Η παραμονή στα εν λόγω κέντρα κυμαίνεται μεταξύ 6 έως 12 μηνών.

Ανοικτά Κέντρα Φιλοξενίας

Στα εν λόγω Κέντρα οδηγούνται ασυνόδευτοι ανήλικοι, ή αιτούμενοι πολιτικό άσυλο, μέχρις ότου εκδοθεί η σχετική απόφαση από τις αρμόδιες Αρχές της χώρας εισδοχής.

Η χρηματοδότηση λειτουργίας τους καλύπτεται, συνήθως, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων, ενώ το όλο σχετικό εγχείρημα, υποστηρίζεται υπό Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Έχει ιδρυθεί το έτος 1951 και οι σχετικές περί αυτής ρυθμίσεις, συμπληρώθηκαν με το Πρωτόκολλο του έτους 1967.

Τα κείμενα έχουν επικυρώσει μέχρι τώρα μόνον 148 κράτη.

Η Ύπατη Αρμοστεία έχει εντολή να καθοδηγεί, να συντονίζει την διεθνή δράση για την προστασία των προσφύγων και την επίλυση των συναφών προβλημάτων ανά τον κόσμο, πάντοτε υπό το πρίσμα της τήρησης των θεμελιωδών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Εκτιμάται ότι η προσφορά της είναι μεγίστης σημασίας.

Σε σχέση ιδίως με τους πρόσφυγες, επιτρέψετε μου να μην αναφερθώ στο τραγικό φαινόμενο του ξεριζωμού μετά το 1974 των Κυπρίων, φαινόμενο παραμένον ως χαίνουσα πληγή μέχρι σήμερα, και το οποίο καλώς κατέχετε, ως όντες στον πυρήνα του κελύφους του προβλήματος, αλλά στην άλλη διάσταση της προσφυγιάς, εκείνης της Κύπρου ως χώρου καταφυγής πολιτών εξ άλλων Κρατών.

Σύμφωνα, λοιπόν, με επίσημα στοιχεία, στην Κύπρο κατά το έτος 2014 κατέφθασαν 7.111 πρόσφυγες, κυρίως Σύριοι, εκ των οποίων 1.597 ζήτησαν πολιτικό άσυλο.

Η Κυπριακή κυβέρνηση έχει καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την διευθέτηση των προβλημάτων αυτών των προσφύγων, γεγονός, το οποίο ωδήγησε την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών να της εκφράσει την ιδιαίτερη εκτίμησή της.

Εξ άλλης πλευράς, σημειώνεται, ότι κατά δήλωση του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης οι πρόσφυγες σε γειτονικές χώρες ανήλθαν ήδη το έτος 2014 σε 4.000.000 ψυχές, με 1.800.000 στη Τουρκία, 1.100.000 στο Λίβανο, 700.000 στην Ιορδανία) και η εκροή συνεχίζεται.

Κατ' άλλη εκτίμηση, της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες κατά το έτος 2012 οι πρόσφυγες ανά τον κόσμο υπερέβησαν τα

35.000.000.

Ακρογωνιαίοι λίθοι του συστήματος διεθνούς προστασίας αυτών των Ανθρώπων παραμένουν σήμερα η Σύμβαση του έτους 1951 για το Καθεστώς των προσφύγων και το Πρωτόκολλο του έτους 1967 σε συνέργεια με περιφερειακά συναφή κείμενα, στην Αφρική, στην Λατινική Αμερική και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η διαχείριση του προβλήματος

Με δεδομένη την παρούσα κατάσταση, τίθεται το ερώτημα εάν υπάρχουν αποτελεσματικά μέτρα διαχείρισης του προβλήματος, υπό την συνήθη μορφή, πέραν εκείνης της προσφυγιάς εκ πολεμικών αιτιών, ή της κατοχής μέρους του εδάφους ανεξάρτητου Κράτους, υπό παρανόμων εισβολέων, όπως είναι η περίπτωση της θαλασσοφίλητης Κύπρου.

Εκ της μέχρι τούδε εμπειρίας κατεδείχθη, ότι ούτε τα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής, ούτε τα Κέντρα Διοικητικής Κράτησης Αλλοδαπών, σε συνάρτηση μάλιστα με τα Ανοικτά Κέντρα Φιλοξενίας, λειτούργησαν αποτελεσματικώς στην επίλυση του προβλήματος, λόγω του τεραστίου όγκου των μετακινουμένων, με στόχο ιδίως την είσοδό τους σε Ευρωπαϊκές χώρες.

Εξ άλλης πλευράς, η χορήγηση ταξιδιωτικών εγγράφων από μία χώρα σε εισελθόντα στην επικράτειά της άτομα, είτε ως μετανάστες, είτε ως πρόσφυγες, αλλά με σκοπό την μετάβασή τους σε άλλη χώρα της επιλογής τους, (όπου αυτή επιτρέπεται από τους κανόνες του Διεθνούς, του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Εθνικού Δικαίου, δεν έχει λειτουργήσει μέχρι τώρα αποτελεσματικώς, εκ διαφόρων αιτίων (πολλαπλές διοικητικές διατυπώσεις, περιπεπλεγμένο νομικό καθεστώς, αδυναμία ή άρνηση συνεργασίας διαφόρων κρατών κ.ά.).

Λήψη μέτρων προς απάμβλυνση του φαινομένου

Κατά τους ειδικώς ασχοληθέντες με το όλο ζήτημα, ίσως, με δεδομένη την πολιτική βούληση θετικών δράσεων από πλευράς των εμπλεκομένων κατά περίπτωση Κρατών, κατάλληλα μέτρα θα συνέτειναν στην απάμβλυνση του φαινομένου, όπως:

- Παροχή ασύλου σε πρόσφυγες δικαιούχους διεθνούς προστασίας, μέσω δικαίας και ταχείας διοικητικής διαδικασίας, από το Κράτος πρώτης εισδοχής.
- Εφαρμογή Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Εθνικών ρυθμίσεων διευθέτησης της διαμονής εντός Κράτους προσφύγων μη απελάσιμων, εκ διαφόρων λόγων, (νομικών, τεχνικών κ.ά.), υπηκόων Τρίτων Κρατών, οι οποίοι έχουν ήδη εγκαθιδρύσει δεσμούς εργασιακής ή άλλης μορφής στην χώρα πρώτης υποδοχής και επέδειξαν αρίστη διαγωγή.
- Εφαρμογή επιδοτούμενων Προγραμμάτων εθελοντικής αλλά ασφαλούς επιστροφής στις χώρες προέλευσης με την συμμετοχή του

Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης και χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εάν εμπλέκεται Κράτος Μέλος της).

- Σε περιπτώσεις αναγκαστικής απέλασης προσφύγων, οι οποίοι δεν εμπίπτουν σε ρυθμίσεις ως απολαύοντες διεθνούς προστασίας ασύλου κ.ά., αναζήτηση κρατών προθύμων να τους δεχθούν, υπό την προϋπόθεση, ότι δεν θα τύχουν μη επιθυμητής διαχείρισης, ή δεν θα εκδοθούν σε χώρες, εκ των οποίων απεχώρησαν για λόγους πολεμικών συρράξεων, πολιτικούς, θρησκευτικούς, κ.ά. και στις οποίες θα αντιμετωπίσουν κινδύνους ζωής, βασανιστήρια κ.ά.

- Θέσπιση μέτρων ευρωπαϊκής εμβέλειας για Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την ίδια την Ένωση εν πνεύματι αλληλεγγύης, και κάλυψη των σχετικών δαπανών των μεικτών μεταναστευτικών ροών των προσφύγων προτιμομένων.

- Διασφάλιση ελεύθερης μετακίνησης προσφύγων υπηκόων εκ Τρίτων Κρατών, μη Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επί μακρόν διαμενόντων εντός χώρας Μέλους της Ένωσης, προς άλλη χώρα Μέλος, με έκδοση σχετικών ταξιδιωτικών εγγράφων υπό της χώρας διαμονής.

Είναι αυτονόητο, ότι μπορεί να ληφθούν και άλλα μέτρα, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι το ζήτημα θα διευθετηθεί οπωσδήποτε κατά τρόπο επιθυμητό.

Κυρίες και Κύριοι,
Ο σοφός Λαός μας έχει την άποψη, ότι
την ξενητειά
την ορφανιά
τον χάρο
την αγάπη
τα τέσσερα τα ζύγισαν
βαρύτερα είν' τα ξένα.

Σε καιρούς χαλεπούς δοκιμάζεται και στον τομέα των προσφύγων η ανθρωπιά μας και η μεταξύ μας αλληλεγγύη.

Ίσως επέστη η ώρα να τηρηθεί το λεχθέν υπό των προγόνων μας:

Ως χαρίεν Ανθρωπος εί, όταν Άνθρωπος εί, πόσον ωραίος είναι. Ανθρωπος όταν πραγματοποιείται.....

Σας ευχαριστώ για την υπομονή και την ενδεχόμενη αποδοχή των σκέψεών μου.